

вважати: наявність певного обсягу міцних і глибоких історико-теоретичних, художньо-естетичних знань; розвиненість умінь і навичок сприйняття естетичного, розуміння єдності форми і змісту; розвиненість уяви, образного бачення; активність прояви асоціативності та емоційної пам'яті; вміння відтворювати художній образ адекватно авторському; вміння створювати власний художній образ.

Література

1. Апраксина О. А. Методика музикального виховання в школі : учеб. пособие [для студентов пед. ин-тов по спец. № 2119 «Музыка и пение»] / О. А. Апраксина. – М. : Просвещение, 1983. – 222 с.;
2. Ананьев Б. Г. Индивидуальное развитие человека и константность восприятия / Б. Г. Ананьев. – М. : Просвещение, 1986. – 334 с.;
3. Зязюн І.А. Виховання естетичної культури школярів: навч. посіб. - К. :ІЗМН, 1998. – 156 с.;
4. Кабалевский Д. Б. Прекрасное побуждает доброе / Д. Б. Кабалевский. – М. : Педагогика, 1975. – 160 с.;
5. Комаровська О. А. Естетичне виховання молодших школярів засобами музично-театрального мистецтва : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / О. А. Комаровська – К, 1992. – 23 с.;
6. Масол. Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика [монографія] / Л. М. Масол. – К. Промінь, 2006. – 432 с.;
7. Масол. Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі : методичний посібник для вчителів [У двох частинах / Л. м. Масол. –Харків : Ранок, 2005. – Ч. I. – 113 с.;
8. А. А. Мелик-Пашаев. Психологические проблемы эстетического воспитания и художественно-творческого развития школьников / А. А. Мелик-Пашаев // Вопросы психологии. – 1989.– № 1. – С. 15–24.;
9. Ребенок в мире культуры / под общ. ред. Р. М. Чумичевой. – Ставрополь, 1998. – 172 с.;
10. Рагозіна В. В. Формування творчих здібностей молодших школярів у процесі музичної діяльності / В. В. Рагозіна. – К., 1991. – 167 с.;
11. Ребенок в мире культуры / под общ. ред. Р.М. Чумичевой. – Ставрополь, 1998. – 182 с.;
12. Ростовський О. Методика викладання музики в початковій школі / Олександр Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга, 2000. – 215 с.

УДК 371

Постоюк Н.В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, факультет психології, аспірант

ПОЄДНАННЯ ІДЕЙ АГРОПРОМИСЛОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В КУРСІ ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ У ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ (ЗА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЮ СПАДЩИНОЮ СЕРГІЄНКА Д.Л.)

На думку Сергієнка Д.Л. зв'язок навчання біології в школі з сільським господарством виступає фактором покращення стану агропромислового комплексу. У статті було розглянуто погляди педагога щодо завдання навчання біології, його змісту і тематики в школі, вимоги до вчителя біології.

Ключові слова: навчання біології, агропромисловий, сільське господарство, вчитель біології, тематика роботи

From D. Sergienko's point of view connection of training of biology at school with an agriculture is a factor of improvement of a condition agroindustrial complex. In the article it is considered views of the teacher at tasks on training biology, its contents and subjects at school, requirements to the teacher of biology.

Key words: training of biology, agriculture, agroindustrial complex, a teacher of biology, subjects of work.

Актуальність. Останнім часом бурхливо обговорюється питання про стан та перспективи розвитку агропромислового комплексу, потенціал якого може стати головною рушійною силою по виходу з економічної кризи, в якій опинилася держава. “Прем'єр-міністр України Микола Азаров у своєму недавньому виступі висловив побоювання стосовно того, що сільське господарство країни знаходиться у великому занепаді, і, на його думку, десь у найближчому майбутньому може повністю збанкрутувати. Він нагадав недалеко минуле, коли Україна вважалася головним імпортером харчової продукції і могла нагодувати не тільки себе, а й весь Радянський Союз та інші країни світу” [6]. Аграрний сектор охоплює третину всього населення країни, а тут найнижчі рівень життя і заробітна плата, занедбаний стан інфраструктури, соціальної сфери, масове безробіття. Сьогодні парламентарі, вчені та педагоги активно шукають шляхи виходу з кризи. Одним із способів вирішення проблеми занепаду сільського господарства може бути зв'язок школи з цією сферою, що має на меті залучити молодь до роботи на землі, викликати інтерес до образу фермера та моральної краси людини трудового подвигу. Вироблені у ранньому віці трудові навички, любов до природи спонукатимуть людину до творчої натхненої праці, яка сприятиме добробуту як окремого громадянина, так і всієї країни. Нині масова культура, особливо телебачення, пропагує повагу не до працелюбності, а до бездіяльності та легкого заробітку. У молодого покоління формується уявлення, що можна без зайвих зусиль, не напружуючись фізично і розумово, досягти бажаних статків та високої посади. У нашому суспільстві часто спостерігається зневага до сільського трударя, про престижність цієї професії годі й говорити. Багато думають, що працювати на селі ганебно і безперспективно, тому всяк уникають думки про життя на землі. Забувають найголовніше, людина – це частина природи, і саме тут вона черпає сили, здоров'я, натхнення. За всіма принадами життя в штучному місті приховуються стреси, депресії, хвороби, які є наслідком неприродного існування людини. Сучасна молодь прагне віддалити себе від гармонійного існування з природою, від важкої, але животворної сільськогосподарської праці, повагу і любов до якої потрібно виховувати з самого дитинства. Без сумніву, зміни у агропромисловому комплексі слід починати зі школи.

Одним з тих, хто закликав поєднати викладання в середньому загальноосвітньому закладі з агропромисловим комплексом, був професор, вчений і педагог Сергієнко Д.Л., який жив і працював у другій половині ХХ століття. Саме початок біології він розглядав як фактор покращення стану сільського господарства. Дмитро Лаврович висловлював думку про те, що добре організована навчально-дослідна і практична робота в школі з біології сприяє підготовці молодих кадрів аграрного сектору, а збуджений в школі інтерес до творчої роботи в сільському господарстві переростає у школярів в життєвий інтерес, який визначає їх подальшу діяльність. Підтверджуючи свою позицію, педагог наводив приклади того, як кращими бригадирами, ланковими і агрономами стали колишні юннати Високопільської середньої школи, Харківської області (ланкові Варвара Козар і Ганна Перець вирощували по 500 центнерів цукрових буряків з гектара; Лідія Шевченко стала агрономом, Валентина Гребіник — агрономом-садоводом). Лише в 1950/51 році до сільськогосподарських технікумів, лісотехнічних інститутів, біологічних факультетів університетів та педінститутів вступило 11 юннатів Білопільської середньої школи № 1, Сумської області [1, с.18].

Метою даної статті є висвітлення педагогічних поглядів Сергієнка Д.Л. щодо агропромислового забезпечення в курсі вивчення біології у загальноосвітньому навчальному закладі. Для досягнення мети були реалізовані наступні завдання: 1) проаналізовано завдання методики навчання біології; 2) розкрито зміст роботи учнів у сільському господарстві; 3) розглянуто вимоги до вчителя біології.

Педагог пропонував через поліпшення викладання біології успішно виконати наступні завдання: формування в учнів знань про закономірності функціонування живих систем, зв'язок теоретичного навчання з практикою, виховання у дітей любові до праці, творчого підходу до неї.

Дмитро Лаврович наголошував акцентував увагу на тому, що дуже важливо побудувати всю навчально-виховну роботу на уроках з біології так, щоб діти сприймали рослини і тварини як живі істоти в їх єдності з умовами існування. Він вважав, що лише почуття «живого» і знання фізіологічних потреб даного організму може забезпечити намагання створити найкращі умови для їх розвитку, любовне ставлення до рослин і тварин, яке викликає бажання глибше дізнатися про їх фізіологічні потреби, про засоби задоволення цих потреб, і учень починає з більшим інтересом слухати пояснення вчителя, активніше засвоювати матеріал підручника, шукати порад в літературі. Сергієнко Д.Л. зауважував, що любов до природи, до окремих рослин, тварин властива всім дітям, особливо молодшого віку, і завдання — розвивати це почуття, зробити його свідомим і спрямованим. Досягти цього можна лише перебуваючи з дітьми в природі, вивчаючи її явища в процесі лабораторно-практичних робіт. Обов'язково педагог рекомендував, починаючи з першого класу, проводити систематичну роботу по догляду і спостереженню дітей за кімнатними рослинами й дрібними місцевими тваринами в кутку живої природи, на шкільній навчально-дослідній ділянці і в природі. Варто, щоб кімнатні квіти в класах були не лише прикрасою, а й навчально-виховним чинником. Проведення спостережень і догляд за рослинами і тваринами вже з молодшого віку створюють відповідний ґрунт, підготують дітей до глибшого розуміння ідеї єдності організму з умовами існування, і від того, наскільки вдало вчитель доведе до свідомості учнів вірне розуміння цієї єдності, залежить якість підготовки до практичної діяльності в сільському господарстві [1].

Особливе значення Сергієнко Д.Л. надавав річному плану навчально-виховної роботи школи, який розробляє учитель біології, виходячи з програмних завдань класної і гурткової роботи та місцевих умов. У плані зазначаються зміст, способи й методи суспільнокорисної роботи дитячого колективу, час, хто її виконує (клас, загін, класний керівник). Цей проект обов'язково ставиться на розгляд учнів, юннатів, педагогів, обговорюється на засіданні педагогічної ради, а потім як складова частина річного плану роботи школи, затверджується директором школи [4].

Дмитро Лаврович зазначав, що зміст планових завдань у справі зв'язку школи з сільськогосподарським виробництвом має відповідати у кожному окремому випадкові віковим особливостям дітей та їх знанням. Педагог стверджував, що організація дитячих колективів на тучи іншу суспільнокорисну роботу ґрунтується на тих же педагогічних засадах, що й проведення практичних лабораторних занять у класі й на шкільній ділянці, а саме: ясна й зрозуміла дітям мета; чітко визначені шляхи і методи та час здійснення роботи; визначення в межах даного колективу ланок, бригад індивідуальних і групових завдань; допомога дітям і контроль під час роботи; широке застосування відповідних заходів заохочення; широке розгортання змагання. Він вважав, що лише за цих умов буде забезпечена свідомо трудова дисципліна в дитячому колективі [1].

Сергієнко Д.Л. наполягав, щоб зміст роботи дітей у сільськогосподарському виробництві скеровувалися до наступного:

- 1) вивчення кращих місцевих сортів плодкових дерев та ягідних кущів, їх розмноження і розповсюдження;
- 2) вирощування нових культур для даного району;
- 3) роботи по сортовипробуванню;
- 4) вивчення місцевих корисних дикоростучих рослин, зокрема кормових трав;
- 5) поширення шовківництва, кролівництва, високопродуктивних порід свійських птахів;
- 6) шефства над молодняком сільськогосподарських тварин;
- 7) участі в створенні кормової бази для рибництва, в розвитку рибальства і рибництва.
- 8) боротьби з шкідливими комахами та гризунами в садах, на городах і ланах;
- 9) агітаційно-масової роботи з метою популяризації досягнень агробіологічної науки та передового досвіду;
- 10) допомоги господарствам під час літніх канікул у догляді за рослинами й тваринами, в збиранні врожаю. Дмитро Лаврович зауважував, що потрібно заздалегідь “так

спланувати дитяче дозвілля влітку, щоб поєднати оздоровлення дітей з корисною діяльністю в сільському господарстві» [3, с.88].

Великого значення в закріпленні, розширенні знань з біології педагог надавав урокам-екскурсіям, лабораторно-практичним і дослідним роботам в біологічному кабінеті, кутку живої природи, на шкільній навчально-дослідній ділянці [2, с.37].

Сергієнко Д.Л. закликав до організації такого масового заходу, як «Тиждень саду та лісу», під час якого кожного року, восени і весною здійснюється велика робота по деревонасажденню полезахисних смуг, садів, парків, озелененню доріг, міст і сіл. Він радив до плану його проведення включити такі основні питання: об'єкти, в яких учні школи працюватимуть (лісгоспи, полезахисні смуги, парки, сквери, дороги, сади, шкільні садиби та ін.); всі види робіт і час їх виконання (посадка дерев, закладання розсадників, догляд за посадженими деревами); необхідний інвентар та його кількість для того, щоб забезпечити добру організацію роботи; кількість інструкторів з числа активу, кращих юннатів. Розподіляють всі види робіт між окремими класами, а в класах— між окремими ланками, довівши план до кожного учня.

До складання такого плану слід залучити фахівців (агрономів, садоводів і лісоводів), представників господарських організацій, в розпорядженні яких перебувають об'єкти робіт.

Педагог розглядав плодове та декоративну шкільку і розсадник як фундамент майбутніх посадок лісів і садів, а тому особливу увагу в час проведення «Тижня саду та лісу» радив приділити питанню вирощування садівного матеріалу з насіння та черенків (для цього при кожній школі закладають плодово-декоративні шкільки та розсадник) [1].

Роботи по сівбі й садінню Дмитро Лаврович вважав настільки різноманітними, що можна знайти посильну роботу для дітей будь-якого віку. Наприклад, він пропонував учням молодших класів доручити висівання насіння в раніше підготовлені грядки, учням старших класів брати участь у підготовці грядок, копанні ям під дерева, садінні дерев. Однак, перед початком роботи варто було б пояснити, як її треба виконувати, після чого кожній групі дітей (5—6 чоловік) дати певну ділянку і закріпити інструктора для контролю і нагляду. Сергієнко Д. Л. Вбачав доцільним після закінчення «Тижня саду та лісу» скликати загальні збори, на яких підвести підсумки з обов'язковим відзначенням кращих колективів і окремих учнів, юннатів та намітити план і відповідальних по дальшому догляду за посадженими рослинами.

Педагог висловлював думку про те, що однією з найвдячніших тем практичної громадської роботи дітей в галузі сільського господарства є вирощування на шкільних дослідних ділянках нових для даної місцевості культур. Ця тема викликає загальний інтерес, становить широке поле для дослідної роботи, відкриває можливості внести свій вклад у дальший розвиток господарства рідного краю, а знищення шкідливих комах та гризунів на господарських площах є важливою формою участі школярів і юннатів у боротьбі за високий урожай.

Сергієнко Д.Л. зазначав, що є багато шкіл, які боротьбу з шкідниками проводять планомірно, організовано, коли учні під керівництвом учителів влаштовують масові виходи для очищення садів від зимових гнізд і кладок шкідників, для проведення весняних та осінніх робіт у садах і городах, винищують велику кількість жуків-довгоносиків на бурякових плантаціях, виловлюють тисячі ховрахів і хом'яків. Розпочинаючи боротьбу з шкідниками, педагог радив закріпити за кожним класом, загоном певну ділянку з тим, щоб на ній проходила робота протягом всього року [1].

Сергієнко Д.Л. вважав тематику суспільнокорисної роботи надзвичайно різноманітною, і обмежувався лише окремими орієнтовними темами з різних галузей сільського господарства:

1) заготівля тваринного корму для молодняка (вітамінне сіно) та птахівничих ферм (хрущів, молюсків, жаб). Вітамінне сіно готують з бобових рослин у чистому посіві або з бобово-злакових сумішок, придатне для цього ще й різнотрав'я заливних і суходільних лук. Траву скошують перед цвітінням або на початку його. Щоб зберегти у сіні вітаміни,

сушіння проводять швидко, обов'язково затінують траву від прямого сонячного проміння і зберігають усе листя. Таке сіно відзначається високим вмістом білка, мінеральних речовин і вітамінів. Цінність його для телят, ягнят, поросят, порослих маток та підсвинків надзвичайно велика. Готове сіно зберігають у сухих закритих приміщеннях. В процесі практичної роботи по тваринництву учні ведуть загальний щоденник спостереження за температурою приміщення, складають колекції кормів, виготовляють і вивішують етикетки, головні правила догляду за тваринами;

2) поліпшення природних пасовищ (перекопування мурашників, розчистка кущів, проведення взимку снігозатримання), очищення їх від шкідливих, та отруйних рослин (деякі бур'яни погіршують якість молока: дика цибуля, дикий часник, полинь, водяний перець та ін.), псують м'ясо (клоповник), засмічують шерсть (реп'ях, лопух, татарник та ін.), ранять тварин (тирса, якориця), і тому доцільно організувати в літній, вільний від навчання, час весь учнівський колектив на прополювання пасовищ;

3) виготовлення гербаріїв найпоширеніших шкідливих та отруйних трав;

4) вивчення та збирання насіння дикоростучих кормових трав з метою поліпшення його і розмноження на навчально-дослідних ділянках;

5) вирощування курчат від добрих несучок;

6) участь у догляді за молодняком сільськогосподарських тварин, поширення порідних курей та кролів;

7) пропаганда шовківництва, допомога у вигодівлі гусениць шовкопрядів, вирощуванні шовковиці й дуба для створення кормової бази;

8) поширенню бджільництва сприяє робота дітей по висіванню та садінню медоносних рослин, закладання їх шкілок та розсадників, складання календаря цвітіння медоносів, гербарію медоносних рослин та колекцій для агролабораторій;

9) підгодівля риби та збільшення природної кормової бази ставків, а також надання допомоги у роботі по ставковому господарству, а саме:

- у збиранні насіння м'яких лучних трав для засіву нерестового ставка, а також в культивуванні м'якої водяної рослинності — роголисту, частухи. При відсутності рослинності можна покласти на дно нерестового ставка і закріпити на ньому березові або шпилькові гілки, щоб ікра могла затримуватися на них і нормально розвиватися;

- у вирівнюванні дна ставка за місяць до нересту і очистці його від сміття;

- у знищенні в нерестових ставках жаб, пуголовків та інших шкідливих тварин;

- у збиранні місцевих органічних добрив для удобрення ставків;

- у збільшенні природної кормової бази ставків для вирощування планктонних організмів, які є основним природним кормом коропів.

Серед інших форм громадської роботи учнів Сергієнко Д.Л. визначав: збирання місцевих добрив, допомогу в очищенні насіння, сортуванні його, перевірці на схожість, проведенні масового додаткового запилення кукурудзи, соняшника, проса, гречки та ін.

Педагог вважав, що велику роль в пропаганді досягнень сільського господарства та практичної навчально-дослідної роботи дітей відіграють добре організовані «свята врожаю», шкільні виставки і участь юнатів у сільськогосподарських виставках. Він наголошував, що «боротьба за честь бути учасниками постійно діючої Всесоюзної сільськогосподарської виставки є могутнім фактором в піднесенні всієї практичної та дослідної роботи дітей в сільському господарстві, і цей фактор треба широко використати. Важко переоцінити значення цих масових заходів у справі заохочення дітей, популяризації змісту і завдань школи в питанні підготовки учнів до практичної діяльності в сільському господарстві» [1, 166 -167].

Сергієнко Д.Л. виступав за конкретизацію програми і підручників з біології. Для здійснення цього завдання він вимагав не додаткових предметів та годин, а лише правильної організації навчально-виховного процесу в школі, позакласної та позашкільної роботи з питань сільського господарства і, насамперед, умілої творчої роботи учителя біології. Педагог висловлював думку про те, що розвивати здібності, нахили — велика і

почесна справа, і величезне значення для розвитку кожної дитини має орієнтація її, розкриття перед нею перспективи дальшого творчого зростання.

Величезну роль і відповідальність у вихованні і навчанні учнів Сергієнко Д.Л. покладав на вчителя біології. Зокрема він зазначав, що “від знань учителя, його кваліфікації, любові до своєї почесної роботи, від його авторитету та зв'язку з громадськістю і, особливо, з батьками учнів залежить успіх всієї навчально-виховної роботи. Міцний зв'язок учителя з дитячою масою, а також вивчення інтересів і запитів учнів, створення відповідних умов для розвитку цих інтересів і запитів — все це є запорукою успіхів у практичній підготовці учнів до майбутньої діяльності” [1, 168].

До вчителя біології Сергієнко Д.Л. ставив наступні вимоги:

1) мета учителів біології — збудити, виховати і закріпити інтерес дітей до творчої роботи в сільському господарстві, як основний, зробити його життєвим інтересом, що визначить майбутню діяльність нового члена трудового колективу. Чим більше буде стимулюючих умов для розвитку певного інтересу, тим швидше він буде розвиватися, тим він буде тривалішим і постійнішим. Такі умови має створити насамперед учитель біології в процесі викладання. Любов і інтерес учителя до свого предмету, його педагогічна майстерність — ось що у великій мірі забезпечує інтереси дітей;

2) успіх всієї навчально-виховної роботи залежить від знань учителя, його кваліфікації, любові до своєї почесної роботи, від його авторитету та зв'язку з громадськістю і, особливо, з батьками учнів;

3) для того, щоб діти вірно розуміли ці, досить складні, проблеми розвитку живої природи, треба в процесі спостережень і дослідної роботи вміло встановлювати причинний зв'язок між змінами умов та змінами організму, а для цього сам вчитель повинен уміти вести спостереження і привчити до спостережень дітей. Уміння спостерігати є основою всякої науково-дослідної роботи, а тому вчитель повинен всіма способами розвивати спостережливість у дітей. У процесі навчання вчителі-біологи готують дітей до проведення дослідів і спостережень, вивчаючи наукові факти, положення, закони біологічної сільськогосподарської наук, методик у й техніку проведення дослідів, спостережень; демонструючи натуральні зразки рослин і тварин; екскурсії в природу і сільськогосподарське виробництво [5, с.3];

4) Безпосередня відповідальність за організацію дослідної роботи лежить на вчителі біології, якому педагог радив систематично підвищувати свої знання, уважно вивчати досвід кращих учителів та дослідників, стежити за досягненнями біологічної науки й практики сільського господарства. Сергієнко Д.Л. наполягав, щоб перед тим, як проводити дослід з рослинництва, кожен учитель добре усвідомив і довів до свідомості учнів такі важливі в дослідній роботі поняття, як дослідна ділянка, облікова площа, варіант, повторність, захисні смуги, «виключка»;

5) вчитель біології повинен об'єднати навколо себе вчителів початкових класів і класних керівників, систематично інструктувати вчителів і дітей з питань методики й техніки дослідної роботи, допомагати в роботі, перевіряти, як здійснюються його вказівки на практиці. Доцільно періодично заслуховувати на педагогічній раді звіти вчителя біології, а також вчителів-класоводів і класних керівників про стан і перспективи дослідної роботи;

6) вчитель біології не тільки веде науково обґрунтований виклад, а ще додатково читає оглядові лекції (наприклад на теми: різноманітність і пристосовність організмів, сучасна наука про походження життя на землі, розвиток клітин з живої неклітинної речовини).

Висновок. Сергієнко Д.Л. охарактеризував завдання школи й учителя біології в справі налагодження і зміцнення зв'язку з сільськогосподарським виробництвом, а саме: сформулювати в учнів уявлення про закономірності життя рослин і тварин, вміння застосовувати теоретичні знання на практиці, викликати інтерес до творчої роботи в сільському господарстві, об'єднати роботу вчителів початкових класів, класних керівників та вчителя біології. Педагог акцентував увагу на тому, що основна тематика роботи має

охоплювати наступні питання: вирощування нових культур, роботи по сортовипробуванню, поширення шовківництва, кролівництва, високопродуктивних порід свійських птахів, боротьби з шкідливими комахами та гризунами. Подана в статті інформація не є висвітленою повністю і потребує подальшого дослідження.

Література

1. Сергієнко Д.Л. Підготовка учнів з біології до практичної роботи в соціалістичному сільському господарстві. – К.: Радянська школа, 1952. – 172 с.
2. Сергієнко Д.Л. Прищеплення учням практичних навичок при викладанні природознавства // Радянська школа, 1953.- №5.- с. 37-42.
3. Сергієнко Д.Л., Гаценко А.Ф. Робота піонерів та учнів з природознавства і сільського господарства в час літніх канікул// Радянська школа, 1948.- №3.- с. 88-94.
4. Сергієнко Д.Л. Суспільнокорисна праця учнів у сільському господарстві // Радянська школа, 1958.- №8.- с. 63-69.
5. Сергієнко Д.Л. Формування дослідницьких умінь і навиків учнів при вивченні біології в У – УІІІ класах. – К.: Радянська школа, 1969. – 128 с.
6. www.novostimira.com.ua/news_4223.html.

УДК 140.8+303.733.4+37.01

Поляк О.В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, факультет психології, кандидат педагогічних наук

МОНІТОРИНГ І НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ – КЛЮЧОВІ ТЕРМІНИ СТРАТЕГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ В УМОВАХ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Проаналізовано еволюцію планування у ХХ ст., вказано на початок переходу до суспільства нових технологій, доведено необхідність нових термінів і понять в оцінці стану людства і в плануванні розвитку освіти і науки

Ключові слова: *планування освіти, моделі планування, нові технології.*

Проаналізована еволюція планування в ХХ ст., вказано на початок переходу до суспільства нових технологій, доведена необхідність нових термінів і понять в оцінці стану людства і в плануванні розвитку освіти і науки

Ключевые слова: *планирование образования, модели планирования, новые технологии.*

Evolution of planning in XX is analysed, the beginning of transition to society is specified, necessity of new terms and concepts of an estimation of a condition of mankind and of planning of a development of education and a science is proved.

Key words: *planning of education, planning model, new technologies.*

Актуальність. Ускладнення в економічній сфері України після світової фінансової кризи 2008 року і значні зміни у розподілі політичних впливів зумовили брак уваги до стану і центральних проблем розвитку освітньо-наукового комплексу. Натомість, нові керівники освіти і науки скерували свої зусилля на „важливе другорядне”: відмову від побудови 12-річної середньої школи європейського рівня і повернення до застарілої моделі 11-річної освіти (це виключає визнання українських атестатів у державах ЄС), заміни шкільних і вступних іспитів „зовнішнім тестуванням” та ін. Та на цьому тлі є й позитивні зрушення, насамперед, програми зі створення в Україні кількох дослідницьких університетів і використання участі у Болонському процесі як стимулу для модернізації аспірантури і докторантури [13], а також створення національної рамки кваліфікацій, яка б містила поняття „бакалавр” і „магістр” та узгоджувалася з відповідними європейськими нормами ([4; 9] та ін.).